

په اروپا کی دمیشته افغانانو د تولنو فدراسیون
فدراسیون سازمانهای پناهندگان افغان در اروپا

Federation of Afghan Refugee Organizations in Europe

غلام نبی خان چرخي سپاهی وفادار جنبش امانی

به مناسبت نودوپنجمین سالگرداسقلال 1919

۲۰ اگست ۲۰۱۴

غلام نبی خان چرخي یکی از پسران نامدار غلام حیدرخان چرخي مدافع وطن در جنگ دوم افغان وانگلیس، وزیر جنگ و سپهسالار افغانستان در زمان امارت حبیب الله خان بود. غلام نبی خان در سال ۱۸۹۰ در چرخ لوگرتولد یافت. وی بنا به موقف پدرش در دربار و در میان اقوام افغانستان و بخاطر وجاهت، دانش و استعداد و مهارتی که خودش در مسایل نظامی و سیاسی داشت، از موقف نیرومند در کشور برخوردار بود. قرار گرفتن غلام نبی خان چرخي در کنار شهزاده امان الله خان که هم‌رزم و همفکرش بود، نقش زیاد در تقویت موقف شهزاده برای کسب قدرت و تطبیق اهداف اصلاح طلبانه اش، ایفا نمود.

در دوران پادشاهی شاه امان الله، جنرال غلام نبی خان چرخي در پستهای مهم نظامی و دیپلماتیک چون نائب سالار اردوی افغانستان، سفیر افغانستان در پاریس، مسکو و ترکیه ایفای وظیفه نمود. مرحوم غبار مینویسد: " غلام نبی خان از رجال مشهور افغانستان بود. او در پکتیا، لوگر، بلخ و کابل شخصاً و در ننگرهار بواسطه نام پدرش سپه سالار غلام حیدرخان چرخي نفوذ داشت." زمانی که رژیم امانی مورد حمله همه جانبه استعمار انگلیس، و اغتشاش حبیب الله کلکانی قرار گرفت، غلام نبی خان چرخي پست سفارت افغانستان در روسیه را ترک نموده از راه ترکمنستان به ولایت بلخ رفت و آن ولایت را بکمک عیاری فتح و تا 50 مایلی کابل رسید. چون شنید که نادر کابل را گرفته است، کشور را دوباره ترک نمود.

شاه امان الله و یارانش، از بیزاری اکثریت مردم از اختناق حاکم در رژیم تحت رهبری نادر شاه مطلع بودند. مرحوم غبار درین باره مینویسد: "روشنفکران افغانی در اروپا لزوم تأسیس یک حزب مبارز را علیه رژیم نادرشاهی احساس کردند. هیأت رهبری این حزب عبارت بودند از: محمود طرزی و غلام نبی خان چرخي در ترکیه، شجاع الدوله خان، غلام صدیق خان چرخي و عبدالهادی خان داوی در برلین، عبدالحسین خان عزیز در روم و در رأس آنها شاه امان الله خان قرار داشت." (افغانستان در مسیر تاریخ، ج ۲، ص ۱۱۴) بعد ها معلوم شد که رژیم هم یاران شاه امان الله را زیر زره بین استخباراتی خود داشت.

مرحوم غبار (در همان صفحه) مینویسد: "جاسوسی دولت موفق شد که تمام اسناد و مکاتبات خصوصی غلام نبی خان چرخى سفیرمقیم افغانستان در انقره را بدست آورد و فوتوکاپی های آن در دارالتحریرشاهی افغانستان برسد."

وقایع آن مقطع تاریخ افغانستان گواه آنست که غلام نبی خان چرخى بعد از سقوط رژیم امانی، به نهضت امانی، شاه امان الله خان و ترقی افغانستان وفادار مانده بود و با همین ثابت قدمی بدستور حزب به افغانستان برگشت و فعالیت‌های خود را بصورت مخفی آغاز کرد. احتمال بازگشت شاه امان الله به تقاضای مردم، کابوس وحشتناکی بود که نادرخان نمیخواست به آن مواجه شود. بهمین جهت غلام نبی خان چرخى را به بهانه به اعدامگاه کشانید. خالدصديق برادرزاده غلام نبی خان در خاطرات زندان خویش (سایت آریائی) در مور این روز نوشته است: "روز ۱۶ عقرب سال ۱۳۱۱ خورشیدی، برابر با ۸ نومبر ۱۹۳۲ عیسوی، سیاه‌ترین و غم‌انگیزترین روزی است در تاریخ خانواده من، که این سیاهی، بدبختی و ادبار مدت ۲۱ سال دوام پیدا کرد. آری روز ۱۶ عقرب ۱۳۱۱ عم امجدم غلام نبی خان چرخى، از طرف پادشاه وقت، محمدنادرشاه، به صورت بسیار بیرحمانه و وحشیانه به شهادت رسید و همزمان کاکایم جنرال غلام جیلانی خان، جانباز خان نایب سالار و شیرمحمد خان فرقه مشر عموزادگان پدر و کاکایم که به معیت کاکایم غلام نبی خان نزد نادرشاه احضار شده بودند، به محبس ارگ کوه قلفی و تجرید گردیدند. ... علاوتاً پسران جوان خانواده را که عبارت از غلام ربانی و غلام مصطفی، پسران کاکایم غلام جیلانی خان چرخى و عبدالطیف پسرکاکایم عبدالعزیزخان چرخى بود با خدادادخان پدر عبدالخالق (جوانیکه بعدها به حیات نادرشاه پایان داد) و مولاداد کاکای عبدالخالق که در سراپچه ما زندگی میکردند، با خود به محبس ارگ بردند."

غلام نبی خان چرخى یکی از چهره‌های مهم جنبش امانی بود. وی نقش مهمی در ساحات نظامی و دیپلماتیک ایفانمود. این فرزند صدیق وطن که مردانه و با افتخار زیست، مردانه پذیرای مرگ شد. اعدام غلام نبی خان چرخى هم مردم افغانستان را تکان داد و هم در مطبوعات جهان انعکاس زیادیافت. نام غلام نبی خان چرخى به نیکوئی درج تاریخ وطن و حافظه ملت افغان شده است. افغانها قهرمانان خود را هرگز فراموش نمیکند.

"هیات اجراییه فارو"